

Maatilayrittäjien työturvallisuuteen ja tapaturma-alttiuteen vaikuttavien asioiden tunnistaminen

7.11.2024

Tulevaisuus maaseudulla-hankkeessa edistetään maatilayrittäjien työhyvinvointia Etelä-Pohjanmaalla. Hankkeen ensimmäinen koulutustapahtuma toteutettiin torstaina 31.10.2024. Koulutuksessa tarkasteltiin maatilayrittäjien työturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä yliopettaja Mari Salminen-Tuomaalan luennon myötä. Lisäksi tapahtumassa tutustuttiin Raimo Rintamäen esittelemiin työturvallisuutta edistäviin välineisiin. Maatilayrittäjien tapaturmiin liittyviä tekijöitä on olennaista tarkastella, koska ne johtavat usein käynteihin päivystyspoliklinikalla, työkyvyn vaarantumiseen ja heikentymiseen sekä jopa yrittäjän menehtymiseen.

Kuva 1. Raimo Rintamäki (SuojainExpertti) esittelee maatilayrittäjän työturvallisuuden välineitä ja hankkeen projektipäällikkö kuuntelee tarkasti suojautuneena (kuva: Mari Salminen-Tuomaala).

Maatilayrittäjien tapaturmat

Maatalous nähdään yhtenä vaarallisimmista työaloista Suomessa, sillä maatalouden harjoittamiseen liittyvät tapaturmat ja onnettomuudet ovat keskimäärin vakavampia kuin muilla toimialoilla. Vuonna 2022 MYEL- ja YEL-eläkelakien mukaisesti vakuutetuille maatalousyrittäjille sattui noin 3000 tapaturmaa, joista viidennes oli vakavia. Lähes puolet maatalousyrittäjien työtapaturmista sattui karjanhoitotöiden aikana.

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan tapaturmalla tarkoitetaan ulkoisesta tekijästä aiheutuvaa äkillistä ja odottamatonta tapahtumaa, joka aiheuttaa vamman tai sairauden (Työsuojelu.fi, i.a.). Se voi sattua työssä, työntekopaikan alueella, ruokatauolla tai asunnon ja työpaikan välisellä matkalla. Työtapaturman äkillisyydellä tarkoitetaan tapahtuman yhtäkkisyyttä, kuten kaatumista, putoamista tai törmäystä. Tyypillistä on, että tapaturma sattuu siten, että sitä ei ole osattu ennakoida. Työtapaturman odottamattomuus puolestaan viittaa siiten, että kyseessä on työntekijän tahdosta riippumaton tapahtuma.

Maatilan tapaturmavaara- ja kuormitustekijät voivat sisältää muun muassa fyysisiä, fysikaalisia, kemiallisia, biologisia sekä psyykkisiä kuormitustekijöitä. Ne voivat olla yhteydessä eläinten hoitotyöhön, liukastumisiin, putoamisiin, konetöihin ja suljettuihin tiloihin. Tyypillistä on sekä fyysinen että psyykkinen stressaantuminen ja kuormittuminen työssä. Maatilan fysikaalisia kuormitustekijöitä saattavat olla esimerkiksi ilmanvaihdon ongelmat, melu sekä työskentely kuumissa ja kylmissä lämpötiloissa. Kemiallisia ja biologisia kuormitustekijöitä voivat aiheuttaa tilan kemikaaliturvallisuuteen yhteydessä olevat tekijät sekä zoonoosit eli tartuntataudit, jotka voivat siirtyä eläimistä ihmiseen.

Maatilayrittäjien tapaturmille altistuminen johtuu usein siitä, että koneita ja laitteita joudutaan käyttämään vaihtelevissa sääolosuhteissa. Sään ehdoilla työskentely saattaa lisätä sadonkorjuukauden kiireitä. Kylvötöiden aikaan työtä tehdään usein tauotta yötä päivää, mikä aiheuttaa väsymystä ja sen myötä altistumista erilaisille tapaturmille ja vahingoille. Lisäksi työtä tehdään usein yksin, eikä apuvoimia ole aina mahdollista saada. Usein nuoremman isännän tai emännän apuna ovat hänen iäkkäät vanhempansa, joiden osallistumisen riskejä saattavat lisätä erilaiset sairaudet sekä reaktiokyvyn hidastuminen. Merkittäviä riskejä aiheuttavat myös diabetesta sairastavan henkilön matala verensokeri sekä energiahukka pitkän työrupeaman aikana. Myös aikapaineeseen liittyvä stressi voi aiheuttaa terveysriskejä ja altistumista tapaturmille.

On tärkeää pohtia, millaisille tapaturmille työpaikalla voi altistua, ketkä kaikki voivat altistua vaaroille ja miten riskeiltä voitaisiin välttyä. Maatiloilla voi työskennellä säännöllisesti tai satunnaisesti tilan omien työntekijöiden lisäksi esimerkiksi lomittajia, sähkömiehiä, huoltomiehiä, maitoauton kuljettajia tai vuokratyöntekijöitä (Työturvallisuuskeskus, i.a.). Tapaturmille voi altistua sekä henkilöitä, joille maatila on tuttu, että myös henkilöitä, jotka ovat tilalla vain käymässä.

Kuolemaan johtaneet työtapaturmat

Maatilayrittäjille ja heidän läheisilleen sattuu vuosittain myös heidän kuolemaansa johtavia työtapaturmia. Ne liittyvät useimmiten traktorin ja sen perään yhdistettävän koneen väliin puristuksiin jäämiseen, koneiden alle jäämiseen tai korkealta putoamiseen. Lisäksi erilaisia voimakkaita ja myrkyllisiä kaasuja sisältävät säiliöt

voivat aiheuttaa vaaranpaikkoja, koska ne voivat estää riittävän hapensaannin ja johtaa nopeasti tajuttomuuteen. Ne aiheuttavat vaaratilanteita myös uhreja pelastamaan saapuville henkilöille. Toisinaan tapahtuu kuolemaan johtavia koneiden vahinkokäynnistymisiä, jolloin automaatio tai toinen henkilö käynnistää koneen vahingossa. Lisäksi aivan liian usein tapahtuu vahinkoja, joissa nopeasti liikkuva ja vaaratilanteita tunnistamaton lapsi on jäänyt traktorin pyörän alle ja menehtynyt, kun traktorin kuljettaja ei ole nähnyt lasta. Onnettomuuksia saattaa aiheuttaa myös kaltevalle maalle pysäköity traktori, jonka jarru on jäänyt vetämättä kunnolla päälle ja joka on hiljakseen lähtenyt liukumaan alamäkeen.

Tavallisimmat, hoidettavat tapaturmat

Maatiloilla tapaturmia voivat useimmiten aiheuttaa erilaiset laitteet, joihin liittyy pyöriviä tai liikkuvia osia, esimerkiksi teriä, aksiloita, tankoja, ruuveja, voimansiirron osia sekä kuljettimien osia. Vaaratilanteen saattaa aiheuttaa myös etukuormaimen käyttö henkilökuljetuksiin tai –nostoihin, mikä on kiellettyä. Toisinaan kuitenkin voidaan kuulla tilanteista, joissa kuormainta on käytetty aputelineenä muun muassa rakennusten korkeiden seinien maalaamisessa.

Usein maatilayrittäjiä saapuu päivystykseen sellaisten vammojen vuoksi, jotka on aiheuttanut hihan tai housujen lahkeen joutuminen jonkin pyörivän laitteen sisään. Tällaisissa tilanteissa vammojen laatu vaihtelee haavoista ja murtumista raajojen amputoitumisiin. Yleisiä vammoja ovat muun muassa sirkkelivammat sekä katolta putoamiset.

Erilaisten koneiden ja laitteiden aiheuttamien tapaturmien ja vammojen lisäksi maatilan eläimet saattavat aiheuttaa vaaratilanteita terveydelle. Tällaisia ovat esimerkiksi lehmän tai sonnin puskemaksi tai tallomaksi joutuminen. Erityisen riskin muodostavat jostain syystä pelästyneet tai sairaat eläimet.

Maatilan töissä tarvitaan aina varovaisuutta ja huolellisuutta. On huolehdittava siitä, että koneet ja työvälineet ovat kunnossa ja että työvaatteet ja – jalkineet edistävät työturvallisuutta. Lisäksi tarvitaan käytännön maalaisjärkeä vaara- ja uhkatilanteiden ennakoinnissa ja terveys- ja tapaturmariskien torjunnassa sekä ensiaputaitoja akuuteissa tilanteissa.

Tulevaisuus maaseudulla – maatilayrittäjien hyvinvoinnin ja osaamisen edistäminen -hanke on EU:n osarahoittama, ja se on saanut rahoitusta EU:n maaseuturahastosta.

Lisätietoa hankkeesta ja ilmoittautumislinkit tuleviin tapahtumiin löydät hankkeen verkkosivuilta: Tulevaisuus maaseudulla – SeAMK Projektit.

Mari Salminen-Tuomaala
TtT, dosentti, yliopettaja, Kliininen asiantuntijuusSeAMK

Mika Uitto
TtM, väitöskirjatutkija, TKI asiantuntija
SeAMK

Panu Weckman

Insinööri (AMK), TKI asiantuntijaSeAMK

Lähteet

Työturvallisuuskeskus. (i.a.) *Materiaalia maatalouden työturvallisuudesta.* https://ttk.fi/tyoturvallisuus/toimialakohtaista-tietoa/maatalousalat/maatalouden-tyoturvallisuus/#Tyoturvallisuuslainsaadanto-mist%C3%A4-aloittaa

Työsuojelu.fi. (i.a.) *Työtapaturmat*. https://tyosuojelu.fi/tyoterveys-ja-tapaturmat/tyotapaturmat